

Krystyna Stasiewicz, Ryszard Tomkiewicz

Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Naukowego im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie w latach 2005-2009

Komunikaty Mazursko-Warmińskie 4, 581-586

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Krystyna Stasiewicz, Ryszard Tomkiewicz

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI TOWARZYSTWA NAUKOWEGO IM. WOJCIECHA KĘTRZYŃSKIEGO W OLSZTYNIE W LATACH 2005–2009

28 maja 2009 r. zwołano w trybie statutowym, czyli po upływie czterech lat, Walne Zebranie Towarzystwa Naukowego im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie (poprzednie odbyło się 30 maja 2005 r.). Ustępujący Zarząd pracował w następującym składzie: prof. dr hab. Krystyna Stasiewicz (prezes), mgr Władysław Ogrodziński (wiceprezes i sekretarz), prof. dr hab. Tadeusz Oracki (wiceprezes), prof. dr hab. Jerzy Suchta (wiceprezes), dr Jan Chłosta (skarbnik) oraz prof. dr hab. Stanisław Achremczyk, mgr Tadeusz Baryła, dr hab. Grzegorz Białuński, mgr Janusz Cygański, dr hab. Zoja Jaroszewicz-Pierślawcew, dr hab. Grzegorz Jasiński, prof. dr hab. Janusz Jasiński i dr Jerzy Sikorski. Skład Zarządu podczas minionej kadencji nie uległ zmianie.

W składzie Komisji Rewizyjnej byli: dr Alfons Bobowik, mgr Romuald Odoj, dr Joanna Szydłowska, a w Sądzie Koleżeńskim: mgr Stanisława Badowska, dr Zbigniew Kudrzycki i dr Józef Pleban.

Pracą Biura Zarządu Towarzystwa Naukowego kierował dr Ryszard Tomkiewicz. Podczas minionej kadencji zmieniła się księgową. Rezygnację złożyła Teresa Turowska. Zarząd podpisał umowę z Bożenną Smolińską na prowadzenie księgowości.

Informacje na temat działalności Towarzystwa Naukowego co roku były publikowane w „Biuletynach” oraz zamieszczano je na stronie internetowej Ośrodka Badań Naukowych: www.obn.olsztyn.pl. (zakładka: Towarzystwo Naukowe).

Członkowie. Obecnie do Towarzystwa Naukowego należy 159 osób, w tym 18 członków honorowych. W ciągu minionej kadencji ubyło 10 członków, a przyjęto 8 osób. Nikt nie został skreślony. Coraz więcej członków Towarzystwa, w związku z przekroczeniem 70 roku życia, jest zwolnionych z płacenia składek (w 2006 r. było to 41 osób; w 2009 r. 51 osób).

W mijających czterech latach zmarło dziesięciu członków Towarzystwa: członkowie honorowi: prof. Tadeusz Filipkowski, prof. Witold Hensel, Hieronim Skurpski, członkowie zwyczajni: dr Henryk Dąbrowski, prof. Franciszek Mincer, prof. Witold Niewiadomski, prof. Kazimierz Rokoszewski, prof. Roman Rzeczkowski, mgr Jerzy Szymański, prof. Marian Wojciechowski.

Posiedzenia Zarządu Towarzystwa zwoływano trzy-cztery razy w ciągu roku. Dodatkowo, w minionej kadencji, kilkanaście razy zbierało się Prezydium Zarządu (daty dzienne zebrań były publikowane w „Biuletynach” TN).

Wśród najistotniejszych spraw powierzonych Zarządowi Towarzystwa w czasie poprzedniego Walnego Zebrania było zreformowanie działalności Rady Redakcyjnej „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” (pismo ponownie ukazuje się regularnie. Redaktorem Naczelnym pozostał prof. Wojciech Wrzeński. Zastępcą został dr hab. Grzegorz Jasiński, a sekretarzem

dr Jerzy Kiełbik. W pracach Kolegium Wydawniczego uczestniczą: dr hab. Grzegorz Białuński, prof. dr hab. Bohdan Łukaszewicz i dr Jerzy Sikorski) oraz wznowienie *Słownika biograficznego Warmii, Mazur i Powiśla* autorstwa prof. Tadeusza Orackiego (przygotowano wstępny kosztorys reedycji tego wydawnictwa i rozpoczęto proces digitalizacji całej pracy). Ze względów finansowych nie udało się zrealizować wniosku reaktywacji płacenia honorariów autorskich w „Komunikatach Mazursko-Warmińskich”.

Podczas posiedzeń Zarządu zajmowano się ponadto sprawami bieżącymi, będącymi konsekwencją działań komisji pracujących w strukturze Towarzystwa Naukowego oraz wynikających ze współpracy z Ośrodkiem Badań Naukowych i innymi instytucjami. Mówiono o sposobach pozyskiwania funduszy na publikacje i badania naukowe oraz o potrzebie rozpropagowania w olsztyńskim środowisku humanistycznym działalności Towarzystwa Naukowego.

Członkowie Zarządu byli w 2006 r. inicjatorami utworzenia Warmińsko-Mazurskiej Nagrody Humanistycznej im. Wojciecha Kętrzyńskiego. Do Kapituły Nagrody Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego powołał prezes Towarzystwa, prof. dr hab. Krystynę Stasiwicz. W trzech edycjach nagrodę otrzymywali kandydaci zgłaszani wspólnie przez Towarzystwo Naukowe i Ośrodek Nadań Naukowych. Byli to profesorowie: Wojciech Wrzesiński z Wrocławia, Janusz Jasiński z Olsztyna i Tadeusz Oracki z Gdańska.

Członkowie Zarządu uczestniczyli także w pracach organizacyjnych związanych z ogłoszeniem przez Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego roku 2008 – Rokiem Wojciecha Kętrzyńskiego. Podsumowanie obchodów odbyło się 10 listopada 2008 r. w Kętrzynie i 18 grudnia 2008 r. podczas Wieczoru Zamkowego w Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie.

Za priorytetowe uznawano dalsze organizowanie zebrań, konferencji i spotkań naukowych sprzyjających wymianie myśli i poglądów, wykształcających umiejętność dyskusji naukowej, szczególnie wśród ludzi młodych. Za bardzo ważne uznano też kontynuowanie, wraz z Ośrodkiem Badań Naukowych, idei Konkursu o Nagrodę Naukową im. Wojciecha Kętrzyńskiego, znanego w środowisku już od 15 lat, a skierowanego przede wszystkim do ludzi młodych (do 35 roku życia).

Z inicjatywy członka Zarządu Towarzystwa Naukowego prof. Janusza Jasińskiego w 2007 r. odsłonięto w Olsztynie dwa pamiątkowe obeliski. 12 czerwca, w ramach uroczystości związanych z dwusetną rocznicą powstania Księstwa Warszawskiego, odsłonięto monument poświęcony Napoleonowi Bonaparte (w uroczystości wziął udział Prezydent Olsztyna i Ambasador Republiki Francuskiej), a 25 czerwca odsłonięto Kamień Pamiątkowy poświęcony Wincentemu Polowi (1807–2007).

Komisje Towarzystwa Naukowego. W strukturze Towarzystwa Naukowego działały cztery komisje: Historyczna (przewodniczący dr hab. Grzegorz Jasiński, a od stycznia 2008 r. dr Sławomir Augustowicz), Badań nad Kulturą Warmii i Mazur (przewodniczący dr Jan Chłosta), Integracji Europejskiej (przewodniczący prof. Zbigniew Puchajda) oraz Badań nad Współczesnością Warmii i Mazur (przewodniczącymi kolejno byli: prof. Mirosław Łąguna, prof. Dariusz Waldziński i dr Józef Pleban).

Co rok przewodniczący przygotowywali sprawozdania z działalności i plany pracy. Poszczególne komisje prezentowały różną strategię i intensywność działań. Najczęściej przygotowywano konferencje naukowe, dyskusje panelowe bądź indywidualne odczyty. Czasem ich członkowie współuczestniczyli w przygotowaniu wydawnictw.

Najintensywniejszą działalność prowadziła Komisja Historyczna, ściśle współdziałająca z Ośrodkiem Badań Naukowych. Cykl odczytów (od 2004 r.), pod wspólnym tytułem: „Olsztyńskie Spotkania Naukowe”, prowadzonych przez profesora UWM, dr hab. Grzegorza Białuńskiego, cieszył się dużym zainteresowaniem. Prelegenci, głównie ludzie młodzi, wywodzili się zarówno ze

środowiska miejscowego, jak i z innych ośrodków akademickich, także spoza kraju. W minionym okresie odbyło się kilkadziesiąt spotkań.

Członkowie Komisji Badań na Kulturą Warmii i Mazur opracowywali hasła do przygotowywanego *Słownika historyczno-geograficznego Warmii i Mazur*, dyskutowali nad cyklem sesji naukowych, którym nadali wspólny tytuł: „Piśmiennictwo między dolną Wisłą a Niemnem w rozwoju historycznym”. Ponadto Komisja zorganizowała kilkanaście spotkań. Były to prelekcje bądź promocje wydawnictw.

Z okazji stulecia urodzin Tadeusza Stępowskiego w Ostródzie zorganizowano wieczór pamięci. Członkowie Komisji Kultury byli także współorganizatorami (wspólnie z Instytutem Filologii Polskiej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego) konferencji naukowej zwołanej 22 października 2008 r. z okazji pięćdziesiątej rocznicy śmierci znanego dialektologa prof. Kazimierza Nitscha oraz brali udział w przygotowaniu do druku bajek i legend Marii Zientary-Malewskiej (*O różnych kłobukach, skarbach i zaklętych zamkach*).

Komisja Integracji Europejskiej, współpracująca z odnośnym Departamentem Urzędu Marszałkowskiego, w mijającej kadencji zorganizowała kilkanaście spotkań o różnorodnej tematyce. Przede wszystkim miały one charakter publicznych debat poświęconych polityce regionalnej w kontekście współpracy i strategii państw regionu basenu Morza Bałtyckiego. Istotne były też akcenty ekologii i polityki rolnej w programach regionalnych. Dyskutowano na temat przestrzeni edukacyjnej w integrującej się Europie, o możliwościach wykorzystywania funduszy unijnych, o miejscu Warmii i Mazur w jednoczącej się Europie i o dalszym rozszerzaniu granic Unii Europejskiej, m.in. na temat perspektyw relacji państw europejskich z Ukrainą. W działaniach tej Komisji wiele uwagi poświęcano tematyce obwodu kaliningradzkiego, także w kontekście możliwości współpracy tej enklawy z Unią Europejską. Gościem jednego ze spotkań był Konsul Generalny Rzeczypospolitej Polskiej w Kaliningradzie Jarosław Czubiński.

Członkowie Komisji Integracji Europejskiej utrzymują współpracę z Ruchem Europejskim na Bornholmie, m.in. wzięli udział w konferencji Rady Euroregionu Bałtyk poświęconej strategii rozwoju regionu Morza Bałtyckiego.

Najmniejsze efekty przynosiła działalność Komisji Badań nad Współczesnością Warmii i Mazur. Przyczyną tego był przede wszystkim brak konsekwentnego działania osób kierujących jej pracami. Po pewnym ożywieniu jesienią 2006 r., działalność Komisji praktycznie zamarła. W minionej kadencji zorganizowano tylko cztery spotkania.

Konferencje i sesje naukowe, których współorganizatorem było Towarzystwo Naukowe, miały charakter okolicznościowy bądź cykliczny, czasem były związane z wydarzeniami rocznicowymi. Ich organizację w dużej mierze wspierały dotacje otrzymywane z Ministerstwa Nauki i Informatyzacji oraz wsparcie z Urzędu Marszałkowskiego w Olsztynie.

Kontynuowane były dwie konferencje cykliczne. „Między Barokiem a Oświeceniem” organizowane w Ośrodku „Waszeta” koło Olsztynka, a później w Mrągowie i Olsztynie. W 2006 r. pod tytułem sesji były: „Radości i troski dnia codziennego”, a w 2008 r.: „Staropolski regionalizm”. Druga cykliczna konferencja: „Życie codzienne na dawnych ziemiach pruskich” niezmiennie od ponad dziesięciu lat odbywa się w Olsztynku, a jej współorganizatorem jest tamtejsze Muzeum Budownictwa Ludowego. W kolejnych latach prezentowano inną tematykę (w 2005 r.: „Ziemia pruskie w oczach polskich i obcych”, w 2006 r.: „Samorząd ziem pruskich: organizacja i funkcjonowanie”, w 2007 r.: „Dziedzictwo kulinarne”, a w 2008 r.: „Krajobraz kulturowy Warmii i Mazur”).

Od 2006 r. w Pieszku organizowana jest co rok cykliczna konferencja naukowa zatytułowana: „Pogranicza”. Prócz Muzeum Ziemi Piskiej, jej współorganizatorami były: Towarzystwo Naukowe i Ośrodek Badań Naukowych.

Materiały z wymienionych konferencji są publikowane. Prelegenci wywodzą się z wielu ośrodków naukowych w kraju (Elbląg, Giżycko, Katowice, Kraków, Łódź, Olsztyn, Poznań, Pisz, Toruń, Warszawa, Węgorzewo, Wrocław, Zielona Góra).

W minionych czterech latach Towarzystwo współorganizowało także inne konferencje, m. in.: „Granice dyscyplin – Arne w humanistyce” (1 i 2 grudnia 2005 r.), „Warmia i Mazury w obliczu przemian cywilizacyjnych. 15 lat przekształceń gospodarczych i społecznych. 1990–2005” (8 grudnia 2005 r.), „Z Napoleonem na Warmii i Mazurach w 1807 roku” (12 lutego 2007 r.), „Dzieje Lidzbarka Warmińskiego w latach: 1308–2008” (12 i 13 września 2008 r.).

Towarzystwo Naukowe wspólnie z Instytutem Filologii Polskiej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, przy wydatnym wsparciu finansowo-organizacyjnym Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego Jacka Protasa, zorganizowało 10 października 2008 r. w Salach Kopernikowskich olsztyńskiego zamku wykład historyka sztuki z Uniwersytetu Warszawskiego, eksperta Parlamentu Europejskiego w Strasburgu, prof. dr. hab. Mariusza Karpowicza na temat: „Artyści północnowłoccy w Polsce (XVI–XVIII w.)”. Wykład połączony był z promocją książki napisanej przez jego ucznia dr. Mariusza Smolińskiego, laureata Nagrody Naukowej im. Wojciecha Kętrzyńskiego.

Nagroda Naukowa. W czasie minionej kadencji odbyły się trzy edycje konkursu o Nagrodę Naukową im. Wojciecha Kętrzyńskiego. Przewodniczącą jury była prof. Krystyna Stasiewicz. Skład pozostałych członków jury ulegał zmianom, w zależności od tematyki wpływających prac. W pracach jury udział brali: dr Sławomir Augustowicz, dr Jan Chłosta, dr hab. Bożena Domagała, dr Mirosław Hoffmann, dr hab. Grzegorz Jasiński, dr Wanda Kądziała, mgr Władysław Ogrodziński, mgr Andrzej Rzempołuch, dr Jerzy Sikorski, prof. dr hab. Jerzy Suchta, dr Ryszard Tomkiewicz i doc. dr Edmund Wojnowski.

Laureatem VI Edycji został dr Mariusz Smoliński (Uniwersytet Warszawski) za studium *Jan Chrystian Schmidt – rzeźbiarz warmiński XVIII wieku*. Następną edycję wygrał dr Dariusz Sikorski (Uniwersytet Warszawski), za pracę: *Instytucje władzy u Prusów w średniowieczu*. W VIII Edycji Konkursu Nagrodę otrzymała dr Anna Juga-Szymańska (Uniwersytet Warszawski) za pracę: *Szpile z okresu wpływów rzymskich z Pojezierza Mazurskiego na tle znalezisk ze wschodnich pobrzeży Bałtyku*.

Szczególnie w 2006 r. konkurs cieszył się dużą popularnością. Zgłoszono wówczas jedenaście prac (sześć doktorskich i pięć magisterskich). Autorzy wywodzili się zarówno z Olsztyna, jak i spoza regionu Warmii i Mazur. Tematyka zgłoszonych prac była niezwykle szeroka, z pogranicza historii, historii sztuki, politologii i socjologii.

Nagrodę wręczano w siedzibie Ośrodka Badań Naukowych. Zmienił się fundator Nagrody. Od I do VI edycji był nim Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego, a od VII – dyrektor Ośrodka Badań Naukowych.

Zadania badawcze. Zmiany w sposobach finansowania badań naukowych spowodowały, że w mijającej kadencji Towarzystwo Naukowe nie składało wniosków o dofinansowanie zadań badawczych.

Wydawnictwa. W latach 2005–2009 Towarzystwo Naukowe wraz z Ośrodkiem Badań Naukowych było współwydawcą dwudziestu publikacji naukowych (szczegółowe wykazy zamieszczone były w „Biuletynie Towarzystwa Naukowego”) oraz kilkudziesięciu numerów „Biuletynu Kaliningradzkiego” (w ostatnim roku w Redakcji „Biuletynu” dokonały się przekształcenia. Pismo to ostatecznie zakończyło działalność. Powstał jednak nowy periodyk, w nowej, atrakcyjnej szacie graficznej. „Regiony i Pogranicza” są wydawane przez zespół redakcyjny związany z Centrum Badań Wschodnich, a redaktorem naczelnym jest mgr Tadeusz Baryła).

Towarzystwo Naukowe było współwydawcą 14 numerów „Komunikatów Mazursko-Warmińskich”. We wrześniu 2007 r. w salach Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie odbyła się uroczystość z okazji Jubileuszu pięćdziesięciolecia „Komunikatów Warmińsko-Mazurskich”. Historię pisma przypomniał Stanisław Achremczyk. Referaty podsumowujące półwiecze periodyku przygotowali też Władysław Ogrodziński oraz Wojciech Wrześniński. Podczas uroczystości Marszałek Województwa wręczył Honorowe Odznaki Za Zasługi dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Otrzymali je profesorowie: Marian Biskup, Janusz Jasiński, Bohdan Łukaszewicz i Wojciech Wrześniński. Zaprezentowany został, składający się z dwóch części, numer jubileuszowy, zawierający m.in. szczegółową bibliografię zawartości kwartalnika za lat 1957–2006, przygotowaną przez Jerzego Minakowskiego.

Współpraca. Możliwość realizacji zadań Towarzystwa Naukowego w dużej mierze uzależniona była od współpracy z instytucjami kulturalnymi i naukowymi, a dotyczyła szczególnie badań naukowych, publikacji ich wyników oraz rozpowszechniania tej wiedzy podczas konferencji. Niezmiennie od lat szczególny duży zakres współdziałania istnieje między Towarzystwem a Ośrodkiem Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego (także z Centrum Badań Wschodnich działającym przy OBN). Współpraca ta obejmowała koordynację działań w zakresie wspólnej organizacji sesji i konferencji naukowych oraz realizacji planów wydawniczych. Towarzystwo korzysta też z pomieszczeń w siedzibie Ośrodka i z obsługi kancelaryjnej.

Ponadto w minionym okresie Zarząd Towarzystwa Naukowego kontynuował współpracę z wieloma instytucjami naukowo-kulturalnymi Olsztyna, w tym zwłaszcza z Wydziałem Humanistycznym Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, z Muzeum Warmii i Mazur, z Archiwum Państwowym, z Oddziałem Polskiego Towarzystwa Historycznego, a spoza Olsztyna szczególnie z Muzeum Budownictwa Ludowego w Olsztynku.

Niezmiennie dobrze układała się współpraca z władzami samorządowymi województwa warmińsko-mazurskiego i, mimo okresowych komplikacji, z władzami miejskimi Olsztyna. Sesje naukowe i wydawnictwa, realizowane były przy wsparciu finansowym Ministerstwa Nauki oraz przez Urząd Marszałkowski.

Sprawy finansowe. Od 1990 r. nie uległ zmianie sposób finansowania Towarzystwa Naukowego. Jest on oparty na dotacjach celowych na działalność, pochodzących głównie z Ministerstwa Nauki i Informatyzacji, od władz samorządowych miasta i województwa oraz w mniejszym zakresie, ze składek członkowskich i z oprocentowania bankowych wkładów. Koszty utrzymania Towarzystwa (nieodpłatnie udostępniony lokal i wyposażenie biurowe) w znacznej mierze pokrywa Ośrodek Badań Naukowych.

Od 2006 r. odczuwalne stały się duże trudności związane ze zmianami przepisów regulujących finansowanie przedsięwzięć podejmowanych przez Towarzystwo, przez co działalność nie mogła być wspierana według zasad odnoszących się do finansowania państwowych instytucji naukowych. Ograniczenia te dotknęły zwłaszcza sferę samodzielnych badań naukowych, znanych w latach ubiegłych jako zadania badawcze.

* * *

Skład Zarządu Towarzystwa Naukowego im. Wojciecha Kętrzyńskiego wybrany 28 maja, a ukonstytuowany 18 czerwca 2009 r.: prof. dr hab. Zbigniew Puchajda (prezes), dr Jan Chłosta (wiceprezes), dr Tomasz Chrzanowski (skarbnik), dr Ryszard Tomkiewicz (sekretarz) oraz prof. Stanisław Achremczyk, mgr Tadeusz Baryła, dr hab. Grzegorz Białuński, prof. UWM, mgr Janusz Cygański, dr hab. Zoja Jaroszewicz-Pieresławcew, prof. UWM, dr hab. Janusz Jasiński, prof. dr hab. Tadeusz Oracki, dr Jerzy Sikorski i prof. dr hab. Jerzy Suchta.

Komisja Rewizyjna: dr Alfons Bobowik, dr hab. Bożena Domagała, dr Irena Modrzejewska. Sąd Koleżeński: dr Sławomir Augusiewicz, dr hab. s. Ambrozja Kalinowska, dr Jerzy Kiełbik.